

บทที่ ๔

หน้าที่วิทยุชุมชน

เค้าโครงเรื่อง

๑. การสะท้อนและส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรม
๒. การสร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลาย
๓. การจัดการรายการและเนื้อหารายการที่หลากหลาย
๔. การสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย
๕. การส่งเสริมการปกครองธรรมาภิบาล
๖. การสนับสนุนการมีส่วนร่วม
๗. การจัดบริการสังคม
๘. การจัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สาระสำคัญ

๑. วิทยุชุมชน มีรายการเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน เนื้อหาหลักเป็นเรื่องของท้องถิ่น รวมทั้งข่าวและเหตุการณ์ภายนอก ที่มีความน่าสนใจแก่ชุมชน และมุ่งเน้นวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษา เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ฉะนั้นภาษาท้องถิ่นย่อมนำมาใช้ออกอากาศได้

๒. วิทยุชุมชน เปิดให้โอกาสทุกภาคส่วน ประชาชนมีส่วนร่วม ได้สร้างสรรค์ ได้แสดงความคิดเห็น ในรายการที่ออกอากาศ

๓. วิทยุชุมชน จัดหารายการที่หลากหลายทั้งรูปแบบ และลีลาการนำเสนอ เนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่ต้องการและจำเป็นต่อผู้ฟัง จากวิถีชีวิตและความมั่นคงในชีวิตของชุมชน รวมทั้งปัญหา ต่าง ๆ ที่เผชิญในชุมชน

๔. วิทยุชุมชน เป็นแบบหนึ่งเพื่อการอภิปรายโต้ตอบในประเด็นสำคัญของชุมชน เพื่อการรักษา กระบวนการกระจายอำนาจ เป้าประสงค์ คือ การร่วมกันตัดสินใจ แบบประชาธิปไตยอย่างใกล้ชิดระหว่างประชาชนที่เกี่ยวข้อง

๕. วิทยุชุมชน เล่นบทบาทสุนัขเฝ้ายามในท้องถิ่น (Community Watchdog Role) เพื่อให้ผู้มีอำนาจและนักการเมือง มีความสำนึกและให้รู้จักความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

๖. วิทยุชุมชน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและนวัตกรรม รวมทั้ง วางฐานเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมกิจกรรม ที่บรรดาสมาชิกในชุมชนจะได้เข้าไปมีส่วนร่วม

๗. การออกอากาศบอกข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องโดยตรงในชุมชน ถือว่า กิจกรรมดังกล่าว เป็นเรื่องการบริการสังคมของวิทยุชุมชน

๘. การทำให้สมาชิกในชุมชนเป็น เสมือนผู้ผลิตรายการฝ่ายเนื้อหา (Message Producers) วิทยุชุมชน หนึ่งเป็นสถานฝึกอบรม หรือโรงเรียนนักกระจายเสียง การจัดอบรมให้เข้ามามีทักษะ รู้จักการคิด รู้จักหาเนื้อหา เพื่อผลิตรายการ ระหว่างผู้ฟังด้วยกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

๑. อธิบายการสะท้อนและส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรมได้
๒. อธิบายการสร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลายได้
๓. อธิบายการจัดการรายการและเนื้อหารายการที่หลากหลายได้
๔. อธิบายการสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยได้
๕. อธิบายการส่งเสริมการปกครองธรรมาภิบาลได้
๖. อธิบายการสนับสนุนการมีส่วนร่วมได้
๗. อธิบายการจัดบริการสังคมได้
๘. อธิบายการจัดฉบับชั่วคราว (ร่างแรก)

หน้าที่วิทยุชุมชน

หน้าที่ของวิทยุชุมชน อย่างน้อยควรมีดังต่อไปนี้ การสะท้อนและส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลาย การจัดการรายการและ เนื้อหารายการที่หลากหลาย การสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย การส่งเสริมการปกครอง ธิปไตย การสนับสนุนการมีส่วนร่วม การจัดการบริการสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑. การสะท้อนและส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรม

วิทยุชุมชน ควรจัดให้มีรายการเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง ซึ่งเนื้อหาหลักเป็นเรื่องของท้องถิ่น รวมทั้งข่าวและเหตุการณ์ภายนอก ที่มีความน่าสนใจแก่ชุมชน และในทำนองเดียวกันต้องมุ่งเน้นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ กล่าวถึงด้วยท้องถิ่นของตน และกล่าวถึง ท้องถิ่นอื่นด้วย ในเนื้อหารายการจะนำประชาชนในชุมชนแต่ละคน ได้เข้ามากล่าวถึง ความฝัน ความหวัง และกล่าวถึงในอดีตและอนาคต รวมทั้งให้โอกาสเขาได้กล่าวถึงความเอื้ออาทร ห่วงแหน ในเรื่องอะไร วิถีชีวิตเขาเอง วัฒนธรรมที่แปรเปลี่ยนอยู่เรื่อย ๆ และมีวิวัฒนาการสม่ำเสมอ ในทำนองเดียวกัน ประชาชนในชุมชนได้อธิบายความหวังที่ จะร่วมกันสร้างกรอบการปกครอง แบบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมในชุมชน หรือศิลปในท้องถิ่น ไม่ว่า ดนตรี การแสดงต่าง ๆ การเล่านิทาน เล่าเรื่อง จะได้นำมาออกอากาศทางวิทยุชุมชน นักแสดงท้องถิ่นอาจได้รับการส่งเสริม ให้ไปออกอากาศในวิทยุ กระแสหลัก หรือวิทยุกระจายเสียงระดับชาติ คุณค่าของเนื้อหาและ ความเป็นท้องถิ่น มีมากกว่า มาตรฐานทั่วไปและระดับอาชีพ

ภาษา คือ วัฒนธรรมอย่างหนึ่งเหมือนกัน ฉะนั้นภาษาท้องถิ่นสามารถนำมาออกอากาศได้ ภาษาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญต่อเผ่าพันธุ์ของมนุษย์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๑

การสะท้อนและส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรม อย่างไรอธิบาย

๒. การสร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลาย

วิद्यุชุมชน เปิดให้มีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน และประชาชนในชุมชน ได้สร้างสรรค์ความเห็น ในรายการที่ออกอากาศ ในบางกรณีอาจมีความคิดเห็นที่ต่างกัน ในชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความไม่สงบ การแบ่งกลุ่มแบ่งพวก การมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน อาจมีเหตุมาจาก ความแตกต่างในความสนใจ ความแตกต่างในศีลธรรม ในภาษา หรือศาสนา ในความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งจำเป็น ในระบอบประชาธิปไตย และเพื่อประชาธิปไตยในชุมชน ฉะนั้นเพื่อให้มีความเข้าใจด้วยกลุ่มตัวเอง ที่ดีกว่าและครอบคลุม ทางที่จะแก้ไขปัญหาคัดแย้งทั้งหลายนั้น เป็นหน้าที่วิद्यุชุมชนที่มีความเป็น ภาวะวิสัย หรือความตรงไปตรงมา โดยไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๒

จสรุปการสร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลาย พอสังเขป

๓. การจัดการรายการและเนื้อหารายการที่หลากหลาย

วิद्यุชุมชน ควรจัดการรายการที่หลากหลายทั้งรูปแบบ และลีลาการนำเสนอ เช่น รายการ การอภิปราย รายการรายงานต่าง ๆ รายการสัมภาษณ์ รายการการสนทนา รายการโฟนอิน หรือ โทรศัพท์เข้ารายการ รายการออกอากาศสดจากการประชุมในชุมชน เป็นต้น

ประชาชนเป้าหมาย จะได้รับการนำเสนอแบบรายการที่เหมาะสมกับเขามากที่สุด เนื้อหารายจะครอบคลุมประเด็นทั้งหลาย ที่เป็นที่ต้องการและจำเป็นต่อผู้ฟัง โดยเนื้อหาหลัก พิจารณาจาก วิถีชีวิต และความมั่นคงในชีวิตของชุมชน รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญในชุมชน ในท้องถิ่นชนบท ประเด็นเนื้อหา ได้แก่ สุขภาพอนามัย การกสิกรรม การประมง สิ่งแวดล้อม การตลาด อุตสาหกรรมครอบครัว หรือวิสาหกิจขนาดย่อย เป็นต้น ทั้งหมดเป็นเรื่องราว สารคดีที่สำคัญปกติ จะจัดในบริบทของสถานการณ์ในชุมชน

การเสนอข่าว มุ่งสู่ความแตกต่างชนิดของเนื้อหาข่าว ที่ครอบคลุมเหตุการณ์ในท้องถิ่นและ ประเด็นอื่น ๆ หรือ เนื้อหาระดับชาติ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๓

จสรุป การจัดการรายการและเนื้อหารายการที่หลากหลาย พอสังเขป

๔. การสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย

กรีกโบราณได้ค้นพบระบบประชาธิปไตย ที่จะจัดการทางการเมืองด้วยการโต้เถียงกัน ในที่สาธารณะ ทั้งหลายทั้งหมดหวังว่าการประชุมเพื่อการรับฟังและพูดจากัน จะให้แสดงแนวคิด แสดงทัศนะ กระบวนการประชาธิปไตยได้พัฒนาไปไกลจากที่ต้นตอ มีการเลือกตั้งตัวแทน เพราะมีข้อ จำกัดหลาย เช่น ประชาชนมีมากขึ้น พื้นที่ประชุมไม่อาจรองรับได้ วิธีชีวิตไม่อาจเข้าร่วม กิจกรรมได้ ฯลฯ

หน้าที่วิทยุชุมชน ควรเป็นแบบหนึ่งเพื่อการอภิปรายโต้ตอบ ในประเด็นสำคัญของชุมชน เพื่อ การรักษากระบวนการกระจายอำนาจ เป้าประสงค์ คือ การร่วมกันตัดสินใจ แบบประชาธิปไตย อย่างใกล้ชิด ชิดระหว่างประชาชนที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดี เพื่อความก้าวหน้าทางสังคมและเศรษฐกิจ กระบวนการประชาธิปไตย ไม่อาจเริ่ม ต้นและสิ้นสุดในชุมชนได้ หากจะต้องได้รับการสนับสนุน จากรัฐบาลและ สถาบันภาค เอกชน ที่จะก้าวสู่ปฏิบัติการ โดยเฉพาะการมีนโยบายและมีอำนาจระดับต่าง ๆ เช่น ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับชาติ

การออกอากาศการโต้เถียงสาธารณะทางวิทยุชุมชนจะได้รับฟังกันโดยทั่วไป ทั้งที่เป็น หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น และภาคเอกชน เนื้อหาที่กล่าวของวิทยุที่นำเสนอ จะถ่ายทอดไปสู่กลุ่ม ดังกล่าว ในการวางพื้นฐานเพื่อการพัฒนาในจุดเริ่มต้น เป็นความรับผิดชอบ ต่อความรู้สึกใน ความต้องการ ของชุมชนและมีความเป็นไปได้ ในทำนองเดียวกัน การบริการวิทยุชุมชน เรื่องการบันทึกรายการ เพื่อใช้ในการประชุม หรือนำไปออกอากาศสถานีอื่น เพื่อให้รู้ว่ามีเกิด อะไรขึ้นในระดับชุมชน หรือ ระดับชาวบ้าน (ฝรั่งเรียกว่า ระดับรากหญ้า ที่มันอยู่ใต้กว่าพื้นดิน ได้เท่าที่เหยียบย่ำ ค นี้ ไม่ควรใช้ใน สังคมไทย)

โดยสรุปแล้ว หัวใจของกระบวนการประชาธิปไตย เป็นความสามารถของประชาชน ที่จะได้รับ ฟังและทำให้ได้ยินด้วยมวลหมู่เขาเอง วิทยุชุมชนจัดศูนย์กลางการพบปะ การประชุม การนำเสนอ วิสัยทัศน์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดสิ่งดังกล่าวให้ได้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๔

จงสรุปการสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย พอสังเขป

๕. การส่งเสริมการปกครองธรรมาภิบาล

ในชุมชนที่ยากจน ผู้มีอำนาจและนักการเมืองทั้งหลาย จะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ง่าย ไม่มีแม้แต่ จะเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม หรือคณะบุคคลใด ๆ ก็ตาม ไม่มีทาง ที่จะต่อต้าน และขัดขืนแต่อย่างใด เสมือนน้ำท่วมปาก ที่ถูกบีบบังคับ อันเนื่องมาจากหนี้สินต่าง ๆ

วิทยุชุมชนจะต้องช่วยประชาชนเหล่านี้ให้ได้รับสิทธิของเขา ในความเดือนร้อนเหล่านี้ ผ่านการออกอากาศ หรือทางวิทยุชุมชน วิทยุชุมชนต้องเล่นบทบาทสุนัขเฝ้ายามในท้องถิ่น (Community Watchdog Role) จะต้องทำให้ผู้มีอำนาจและนักการเมือง มีความสำนึกในความผิดทั้งหลาย และให้รู้จักความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

การออกอากาศการอภิปรายต่าง ๆ หรือ การถามตอบ ระหว่างสมาชิกในชุมชน กับผู้มีอำนาจในท้องถิ่นเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เสมือนเป็นการฝึกบรรดาเขาเหล่านั้น ที่กล่าวนี้ เป็นเทคนิคประการ หนึ่งที่อาจนำมาใช้ได้ ส่วนเทคนิคอื่น อาจเป็นการออกอากาศ การอภิปรายสด เกี่ยวกับการประชุมของ หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี หน้าทีดังกล่าวไม่ใช่จะ เป็นสิ่งที่ง่ายที่กระทำได้เท่าใดนัก

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๕

จรรยาบรรณส่งเสริมการปกครองธรรมาภิบาล พอสังเขป

๖. การสนับสนุนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นคำสำคัญ ในวัฏจักร หรือวงจร การพัฒนา แต่ไม่เป็นที่ประทับใจเท่าใด ที่ การมีส่วนร่วม กับการสื่อสาร เสมือนอยู่คนละด้านในเหรียญเดียวกัน เมื่อผู้คนสื่อสารเกี่ยวกับ สถานการณ์ หรือสื่อสารเกี่ยวกับความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุง มันเป็นเรื่องประสิทธิผล การมีส่วนร่วม รวมทั้ง การวางฐานเบื้องต้นเพื่อสังมกิจกรรมที่ บรรดาสมาชิกในชุมชน จะได้เข้าไป มีส่วนร่วม การเข้ามีส่วนร่วม ของวิทยุชุมชนด้วยการจัดการโต้วาที ได้เถียงที่มีเหตุผล การวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนแนวคิด และความเห็นทั้งหลาย

นอกจากนี้ วิทยุชุมชนควรจะให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและนวัตกรรม เช่น เรื่องการ บอกกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับ ชาวนาในชุมชน มีเมล็ดพันธุ์พืชหลายชนิดและต้องการขาย หรือ รัฐบาลมี นโยบายประกันราคาพืชผลแบบใหม่ ว่าเป็นอย่างไร กระบวนการเข้าร่วมทำอย่างไร ผู้ที่ไปสมัคร มาแล้ว มาเล่า ออกอากาศให้ชุมชนได้รับรู้รับฟัง เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๖

จรรยาบรรณการสนับสนุนการมีส่วนร่วม พอสังเขป

๗. การจัดบริการสังคม

ในห้องถิ่นชุมชนที่ยากจน โทรศัพท์ไม่มีใช้ หรือไม่ค่อยมีบริการเท่าใดนัก วิทยุชุมชนควรเข้า มาแทนที่และเป็นสิ่งสำคัญเพื่อการออกอากาศบอกข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องโดยตรง ในชุมชน ถือว่ากิจกรรมดังกล่าว เป็นเรื่องการบริการสังคมของ วิทยุชุมชน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร ชาวนาต้องการขายสัตว์เลี้ยงผ่านทางวิทยุชุมชน ดีกว่า ที่เขาจะต้องโทรศัพท์ไปบอกกล่าวเพื่อขายใน แต่ละบ้าน (หากมีโทรศัพท์) หรือ บางคนต้องการหา ผู้ทำงานในฟาร์มชั่วคราวชั่วคราว ฯลฯ

ประสิทธิภาพการบริการของรัฐบาล เช่น กรณีหน่วยอนามัยเคลื่อนที่ มาบริการในชุมชน วิทยุชุมชน สามารถออกอากาศ แจ้งกำหนดวันเวลา ที่หน่วยงานของรัฐบาลจะเข้ามาล่วงหน้า เพื่อ ประชาชนจะได้รับรู้เพื่อมารอคอยได้ถูกต้อง เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๗

จรรยาบรรณการจัดบริการสังคม พอสังเขป

๘. การจัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

วิทยุชุมชนในสถานภาพนักวิทยุกระจายเสียงมืออาชีพ ควรจะทำให้สมาชิกในชุมชนเป็น เสมือนผู้ผลิตรายการฝ่ายเนื้อหา (Message Producers) วิทยุชุมชน หนึ่งเป็นสถานฝึกอบรม หรือโรงเรียนนักกระจายเสียง จัดอบรมให้เข้ามามีทักษะการคิด การค้นหาเนื้อหา การผลิตรายการ ระหว่างผู้ฟังด้วยกัน การแลกเปลี่ยนปัญหาที่คล้ายคลึงกันในรายการ นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่มี คุณค่าและมีประโยชน์อย่างมาก รายการจะได้รับความสนใจ เนื่องจากผู้จัดเป็นสมาชิกในชุมชน ที่มีความเข้าใจในชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ที่นำมาแลกเปลี่ยนกันและร่วมกันหาทางออก ความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนกับ สถานีจะใกล้ชิดยิ่งขึ้น และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาต่อไป และ ไม่แปลกเลยที่ นักกระจายเสียงชุมชน ที่จะร่วมกับสถานีกระแสหลัก หรือสถานีวิทยุระดับชาติต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๘

จงสรุปการจัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พอสังเขป